

Павленко Наталія Григорівна,
провідний науковий співробітник відділу
організації науково-дослідної роботи
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник;

ПРАКТИКА СТВОРЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ СУДІВ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Нині спеціалізований антикорупційний суд як окрема правова інституція діє у близько 20 країнах світу, зокрема це:

- 1) європейські країни – Болгарія, Словаччина, Хорватія;
- 2) неєвропейські розвинуті країни – Мексика, Таїланд, Пакистан, Філіппіни;
- 3) країни, що розвиваються, – Афганістан, Бангладеш, Ботсвана, Бурунді, Камерун, Індонезія, Кенія, Малайзія, Непал, Палестинська Автономія, Сенегал, Танзанія, Уганда.

Ідея створення спеціалізованого антикорупційного суду не утвердилася в більшості європейських країн і країн з розвинутими демократичними традиціями на інших континентах. Причинами цього можуть бути як дієвість наявних судів у розгляді справ, пов'язаних із корупцією високопосадовців, так і втілюваний у життя принцип сталості системи судових органів країни.

Загалом спеціалізовані антикорупційні суди можна розділити на три види, що передбачають його функціонування як:

- спеціалізованого судді (розгляд справи щодо корупції високопосадовців одноособово суддею, якого призначають або уповноважують на розгляд справ у судах місцевої інстанції з класичною процедурою оскарження рішення);
- окремого органу (спеціалізований суд, до підвідомчості якого належать справи про корупцію високопосадовців);
- змішаної системи (окремий суд може діяти і як суд першої інстанції під час розгляду певної категорії справ, і як суд апеляційної інстанції під час судового перегляду рішень місцевих загальних судів).

Компетенція окремого антикорупційного суду не завжди обмежується розглядом справ про корупцію. У Хорватії до

компетенції таких судів також належать злочини, що вчиняють організовані злочинні співтовариства, а у Словаччині – такі категорії злочинів, як відмивання коштів, тероризм, злочини проти власності, злочини проти життя та здоров'я.

Доцільно проаналізувати особливості створення та функціонування спеціалізованого антикорупційного суду у Словаччині, оскільки ця країна схожа на Україну за низкою параметрів.

Парламент Словаччини 2003 року прийняв законодавство про спеціальні суди з юрисдикцією, що поширюється на випадки корупції та організованої злочинності. Також було створено офіс Спеціального прокурора, відповідального за досудове розслідування відповідних злочинів.

Відбір до спеціалізованого антикорупційного суду мав певні особливості: триразове підвищення суддям зарплати, порівняно із суддями місцевих судів; іспит на знання права та психологічні тести; проведення спецперевірки стосовно кандидатів у судді; затвердження кандидатів Судовою радою (словацький аналог Вищої ради правосуддя).

На практиці антикорупційний суд у Словаччині процесуально діє швидше, ніж суд звичайної інстанції, – середній строк розгляду справи становить чотири місяці, а отримати санкцію на прослуховування телефонних чи інших переговорів у ньому також можна досить оперативно.

Утім словацьке суспільство критикує спеціалізований антикорупційний суд за те, що «до його сітки втрапляє лише дрібна риба», адже за статистикою тільки 3 % засуджених цим судом за корупцію завдали шкоди державі на суму понад 5 тис. євро.

Отже, практика свідчить, що наявність у країні спеціалізованого антикорупційного суду не гарантує підвищення рівня протидії корупції.